

Тімашова Д. В.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є.

Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

*Науковий керівник Коришунова І. М., старший викладач кафедри
прикладної лінгвістики*

**ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ
ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ» УКРАЇНСЬКОЮ
ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ З АНГЛІЙСЬКОЇ**

Професійний етап перекладу будь-якого тексту починається з того, що іншомовне речення спершу інтерпретується перекладачем, тобто

розкривається його граматична структура. При перекладі з англійської українською або російською мовами зміна побудови речень зазвичай відбувається з лексичних причин. Трансформація може бути повною або частковою залежно від того, як змінюється структура речення – повністю або частково.

Основні фактори, які слід враховувати при використанні граматичних трансформацій, є такими:

- 1) синтаксична функція речення;
- 2) лексичний зміст речення;
- 3) семантична структура речення;
- 4) контекст (середовище) речення;
- 5) експресивно-стилістична функція речення.

Варто зауважити, що в англійській мові є такі граматичні категорії, яких немає ні в українській, ні в російській мовах, а саме герундій, артиклі та інфінітивні конструкції. Через часткову розбіжність категорій числа, відмінності у вираженні модальності, неповний збіг форм інфінітива та часткову відмінність у формах пасивної конструкції граматичні трансформації стають необхідними [4].

Питання граматичних трансформацій також розглядалося багатьма відомими лінгвістами, які ставили за основну мету перекладача «адекватність перекладу», тобто досягнення перекладацької еквівалентності всупереч розбіжності формальної та семантичної систем двох мов.

Перекладацькі трансформації є одним з методів досягнення якісного перекладу за рахунок запобігання великій кількості якісно виконаних міжмовних перетворень. На думку дослідників, можна виділити чотири основні типи трансформацій в перекладі, а саме:

1. перестановлення;
2. заміну;
3. додавання;
4. опускання.

Розглянемо кожен елемент окремо. По-перше, надамо визначення поняттю «перестановка» й скажемо, що це зміна положення мовних елементів у тексті перекладу стосовно тексту оригіналу. Такими елементами є окремі слова, фрази, вирази, словосполучення, частини складних речень і іноді повні речення щодо всього тексту. Найбільш розповсюдженим перестановленням у перекладі є зміна порядку слів і

словосполучень у реченні. Наведемо кілька прикладів стосовно описаного питання.

(1) *“If we make haste”, said Lydia, as they walked along, “perhaps we may see something of Captain Carter before he goes”.*

(2) – *Якщо ми не баритимемося, – сказала дорогою Лідія, – то ми, може, навіть устигнемо трохи побачитися з капітаном Картером, доки він не поїхав до Лондона.*

(3) *Если мы поторопимся, – снова и снова повторяла Лидия, мы, быть может, ещё успеем застать капитана Картера.*

Одним з найбільш розповсюджених видів граматичних трансформацій в перекладі тексту є заміна. Розглядаючи граматичні та лексичні заміни, варто зауважити, що в процесі перекладу замінитися можуть як граматичні одиниці, тобто форми слова, частини мови, члени речення та ін., так і лексичні. Також замінитися можуть не тільки окремі лексичні одиниці, а й цілі конструкції. Так, при перекладі тексту з англійської мови є заміна прикметників на українські іменники, прислівники та дієслова.

(4) *Whatever bears affinity to cunning is **despicable**.*

(5) *Все, що має хоч якесь відношення до хитрощів, викликає **огиду**.*

(6) ***Презренно** все, что сродни коварству.*

У перекладі художніх текстів доволі розповсюдженим є вид граматичної трансформації, коли англійський прикметник замінюється саме на прислівник, з метою підкреслити смислове навантаження та передати більш точне значення епітетів.

(7) Charles writes in the most **careless** way imaginable.

(8) Чарльз пише так **недбало!**

(9) Чарльз действительно пишет настолько **небрежно**, что трудно себе даже представить.

Слід звернути увагу на заміну англійських іменників на українські дієслова (або російські, залежно від мови перекладу). Це явище пов'язане з різноманіттям і гнучкістю словникової системи української мови, оскільки одне слово може мати кілька форм. Проілюструємо це на прикладі такого речення:

(10) *I cannot comprehend **the neglect** of a family library in such days as these.*

(11) *Не розумію, як можна **нехтувати** родинною бібліотекою в такі часи, як наші.*

(12) *Было бы странно, если бы я пренебрегал фамильной библиотекой в такое время, как наше.*

У перекладі текстів також трапляються випадки так званої «авторської недовомовленості», коли перекладач вимушений додавати слова з контексту з метою зробити переклад більш зрозумілим. З погляду англійської граматики таке явище можна характеризувати як «еліпсис», тобто випущення слів, що трапляється в англійських текстах доволі часто. Прикладом такого перекладу є речення, наведено нижче.

(13) *Perhaps that is not possible for anyone.*

(14) *Мені здається, що будь-яка особистість має схильність до певної хиби.*

(15) **Должно быть, ни один из смертных не в силах обладать сразу всеми этими пороками.** Останнім видом граматичної трансформації є опущення. У перекладі здебільшого опускаються слова, які є семантично зайвими, тобто позначають щось, що може бути зрозуміло з тексту, який був викладений раніше. У більшості випадків слова, які опускаються, є близькими за значенням до тих, які перебувають поруч у реченні або повністю синонімічними.

(16) *...why with so evident a desire of offending and insulting me, you chose to tell me that you liked me against your will...*

(17) *... як це ви, з явним наміром **принизити** мене, насмілилися сказати, що любите мене попри свою волю...*

(18) *... почему с таким явным желанием **оскорбить** меня вы против своей воли решили сказать, что я вам нравлюсь...*

Узагальнюючи сказане, можна дійти висновку, що в тексті роману Джейн Остін «Гордість і упередженість» наявні всі види граматичних трансформацій при перекладі його з англійської українською й російською мовами.

Література:

1. Остін, Д. Гордість і упередження. Київ : Смолоскип, 2018. 239 с.
2. Остин, Д. Гордость и предубеждение. Москва : Изд-во «Хранитель», 2007. 421 с.
3. Dilnoza Jaksulikova Grammatical transformation in translation and its difficulties. Washington : International Journal of Academic Management Science Research. 2021. P. 51-52.
4. Jane Austen Pride and Prejudice. London: Penguin, 2003. 208 p.